

Surrogatmödraskap

”Gör inte kvinnor och barn till varor”

Foto: Lise Åserud/TT

Att regeringen utreder hur handel med kvinnors reproduktiva rättigheter ska kunna underlättas är obegripligt mot bakgrund av vad som blivit känt om surrogatindustrin de senaste åren. Det skriver flera debattörer.

Publicerad 06:00

DEBATT | SURROGATMODERSKAP

Det här är en argumenterande text med syfte att påverka. Åsikterna som uttrycks är skribentens egna.

Surrogatmoderskap har seglat upp som en av vår tids stora kvinnorätsfrågor. Det handlar om vår syn på kvinnors rättigheter och samhällets ansvar att utan undantag skydda kvinnokroppen från exploatering och kommersialisering. Under de senaste åren har en global industri vuxit fram där kvinnor i främst fattiga länder bär och föder barn åt välbeställda västerländska par mot betalning.

Frågan om surrogatmoderskap utreddes redan under den förra mandatperioden. Utredningen kom fram till att surrogatmoderskap inte i någon form bör införas i Sverige då det finns stor risk för påtryckningar och att kvinnor utnyttjas (SOU 2016:11). Utredningen föreslog även att Myndigheten för familjerätt och föräldrakunskapsstöd skulle genomföra informationsinsatser i syfte att avråda svenskar från att köpa surrogatmoderskap utomlands.

Men i stället för informationsinsatser för att motverka handeln tillsatte regeringen en ny utredning som bland annat haft i uppdrag att se över möjligheten att förenkla regelverket för svenskar som köper surrogatmoderskap utomlands. Den nya utredningen, som presenteras i dag, har tillsatts trots att det råder bred enighet i riksdagen mot kommersiell surrogathandel och att regeringen gjort

kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter till prioritet i utrikespolitiken.

Att regeringen nu utreder hur handeln med kvinnors reproduktiva rättigheter ska kunna underlättas är särskilt obegripligt mot bakgrund av vad som blivit känt om surrogatindustrin de senaste åren. Flera länder, bland annat Indien och Thailand, har stängt ner sina "barnfabriker" efter avslöjanden om hur kvinnor har utnyttjats och barn övergetts när de visat sig bära på en funktionsnedsättning eller på andra sätt inte motsvarat de tilltänkta föräldrarnas förväntningar. Efter att dessa länder stängt sina marknader har handeln flyttat till delar av världen där skyddet för kvinnor är svagt. I dag sker stora delar av surrogathandeln i Europas fattigaste utkanter i Ukraina, Georgien och Albanien.

Flera internationella studier har pekat på att surrogatmoderskap innebär ett stort lidande för de kvinnor som utsätts och att surrogatmammorna och deras familjer påverkas både fysiskt och psykiskt av processen. I en stor uppföljningsstudie visar den indiska forskaren Sheela Saravanan att surrogatmoderskap inte heller har hjälpt kvinnorna ur fattigdom. Tio år efter att ha genomgått ett eller flera surrogatmoderskap lever de flesta kvar i ekonomisk utsatthet.

I den svenska debatten om surrogatmoderskap negligeras ofta de födande kvinnornas berättelser. I stället blir vi överösta av ensidiga solskenshistorier om hur barnlösa par fått hjälp att bli föräldrar. Företrädare för surrogatindustrin har gjort det till en bärande del av sin kommunikation och pr – att surrogatmammorna brinner för att hjälpa andra och den ekonomiska compensationen beskrivs som en bonus vid sidan av. Precis vad beställande par i Sverige vill höra.

Och det är det här som är kärnan. Avsaknaden av lagstiftning innebär att samhället tar ett steg tillbaka och lämnar åt den efterfrågande parten att värdera risker för exploatering och utnyttjande. Detta leder till att kvinnors reproduktiva rättigheter utnyttjas, inte för att de som väljer att köpa vill ont, utan för att de så gärna vill tro att detta är vad surrogatmamman innerst inne vill och låter sig övertygas om detta.

I frånvaro av lagstiftning agerar svenska myndigheter i dag utan stöd av regering och riksdag för att lösa uppkomna situationer och väljer regelmässigt att folkbokföra surrogatbarn när de kommer till Sverige. Att regeringen nu ser över lagstiftning på området är därför nödvändigt.

Men en reglering som syftar till att underlätta handeln när det gäller surrogatarrangemang i andra länder skulle vara svår att förena med de rättsprinciper som gäller för liknande situationer. Det är lika förbjudet att köpa en njure från en fattig person i Georgien eller Ukraina som att köpa den från en rikare person i Sverige. Anledningen till att det ser ut så är enkel. Risken för utnyttjande är för stor. Det kommer alltid att finnas utsatta människor som pressas eller lever under omständigheter som tvingar dem att göra saker som att sälja sex, sina organ eller sin graviditet.

Det hör ett anständigt samhälle till att utforma lagar och regler som skyddar människor från att utsättas för övergrepp och kränkningar av den kroppsliga integriteten. I stället för att underlätta surrogathandeln bör regeringen skyndsamt ta fram ett lagförslag om ett aktivt förbud mot alla former av handel med barn och kvinnor i surrogatindustrin. En sådan reglering skulle vara i linje med svensk lag som anger att adoption av ett framfött barn mot ersättning är förbjudet (4 kap. 6 § föräldrabalken). Att barn inte ska göras till en handelsvara är också en självklar utgångspunkt när barnkonventionen blivit lag.

Sverige har ofta banat väg för barns och kvinnors rättigheter och ett jämställt samhälle. Vi har lyft principen om mänsklig värdighet och omfamnat alla kvinnors rättigheter genom vår utrikespolitik och vårt bistånd. När den tekniska utvecklingen ställer oss inför valmöjligheter som utmanar grundläggande etiska principer står Sverige inför ett vägskäl: antingen stå fast vid det som varit en ledstjärna i svensk jämställdhetspolitik – att skydda kvinnor från sexuell och reproduktiv handel – eller slå in på en ny linje där kvinnor och barn blir varor på en global marknad.

Carina Ohlsson

förbundsordförande S-kvinnor

Sofia Jarl

förbundsordförande Centerkvinnorna

Sarah Havneraas

förbundsordförande Kristdemokratiska Kvinnoförbundet

Maj Karlsson

gruppledare för Vänsterpartiet i riksdagen

Ewa Larsson

ordförande Gröna Kvinnor

Aida Badeli

ordförande Grön Ungdom

Eva Nordlund

ordförande Svenska Barnmorskeförbundet

Susanne Bergenbrant Glas

ordförande Sveriges Kvinnliga Läkares Förening

Clara Berglund

generalsekreterare Sveriges Kvinnolobby

Rebecka Andersson

generalsekreterare Unizon

Petra Tötterman Andorff

generalsekreterare Kvinna till Kvinna

Jenny Westerstrand

ordförande Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige

Vill du debattera? [Klicka här för mer info.](#)